

І.С. Лаухіна

*к.пед.н., доцент кафедри теорії та практики іноземних мов
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*

О.В. Побережник

*викладач кафедри теорії та практики іноземних мов
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*

ЗАСТОСУВАННЯ PRESENT DU SUBJONCTIF В СИСТЕМІ ДІСЛІВА СУЧАСНОЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ

Зідно з психосистематичною концепцією Г. Гійома, Present du Subjonctif позначається двома потоками часу: тим, що минає, і тим, що настає (декадентного й інцидентного), а тому використовується у всіх часових площинах (минулому, теперішньому, майбутньому), однак передає поняття часу дуже узагальнено, не даючи конкретного розмежування на часові відрізки [1]. Маючи у своєму складі інцидентну частину α та декадентну частину ω , Present du Subjonctif через рухливість його системної позиції, різне співвідношення α і ω має широкий спектр використання [3, с. 100]. Розглянемо це на конкретних прикладах.

Наявність обох компонентів дає можливість Present du Subjonctif сполучатися з обставинами часу або іншими членами речення в цій ролі, наприклад: *Il n'y a gu' aujourd' hui qui soit intéressant* [6, с. 79].

Уявлення про предмет або особу може сприйматися поза конкретною дійсністю з точки зору мовця, тобто представлений гіпотетичною ситуацією: *S' il y a sur cette planète, un être qui n'ait pas le droit de se plaindre..* [8, с. 25].

Сумніви мовця в існуванні якоїсь особи експліцитно передаються Present du Subjonctif, імпліцитно сигніфікатом антецедента і навіть питальною формою висловлення: *Connaissez-vous un seul être heureux qui vaille la peine d'être fréquenté? demanda M. Thuillier* [12, с. 131]. Мовець сумнівається в існуванні такої людини й розраховує на підтримку слухача. Таким чином, передача значення можливості дії входить до інтенції мовця.

Формант *que* надає значення ствердження, актуальності, тому для передачі гіпотези змінюється спосіб: *Que le mot soit de moi ou d'un autre, cela ne change rien à chose!* [13, с. 89].

Саме суб'єкт мовлення визначає зв'язок дії з реальністю. Якщо щось заважає або відсутнє для представлення якоїсь дії як реального факту, адресант застосовує Present du Subjonctif: *Je suis désolée qu'il soit malade... Ce n'est pas une maladie imposée par son épouse, au moins?* [8, с.144].

Present du Subjonctif використовується при ввічливому звертанні або проханні, що наближує його до Present du Conditionnel; обидві форми передають дистантність мовця і співрозмовника: *C'est dommage que vous ne puissiez pas venir dîner un soir chez moi, dit-elle encore* [10, с. 14]; *Ne pourriez-vous pas venir dîner un soir chez moi.*

Present du Subjonctif може утворювати узагальнене висловлювання: *Dans le travail, pour qu'une femme soit considérée comme l'égale d'un homme, il faut qu'elle lui soit supérieur* [6, с. 229].

Характерним для Present du Subjonctif є його використання після безособових зворотів на кшталт *il faut, il est temps, il est nécessaire*, які своїм значенням указують на необхідність дії або її очікування: *Il faut que tu sortes, que tu t'amuses* [12, с. 104].

Значущість майбутньої дії для мовця проявляється при збігові мовця й адресата дії: *Il est temps que je revienne veiller sur vous* [8, с. 176].

Значення майбутнього часу Present du Subjonctif може проявлятися при наявності оточення (обставини часу, дієслівних форм), які відносять ситуацію до плану майбутнього, указує на можливість дії в супроводі різних оцінок з боку мовця: *Moi, ça ne m'étonnerait pas que vous ayez quelque chose au courrier du soir! reprit Mme Boursier* [10, с. 113] .

Вираження побажання, яке передається Present du Subjonctif, не визначене з точки зору часових планів його виконання. Акцент переноситься на саму дію, а не на визначення часу її здійснення: *J'aimerais que tu m'y conduises* [8, с. 125].

Трапляються випадки використання Present du Subjonctif в незалежних реченнях. При цьому він може набувати значення спонукання до дії, наказу або заборони стосовно третьої особи, наприклад: *Qu' il à lui prenne garde à lui, celui-là!* [8, с. 125].

Нерідкі випадки адресації висловлювання деякому «нададресату», який має характер побажання, наприклад: *Il levs les yeux vers le ciel et compta neuf étoiles pour faire un voeu: «Qu'ils guérissent!» Une étoile répondit par un clignotement. Qui vivait là-haut?* [9, с. 200].

Іноді «найвищий адресат» може вказуватися конкретно: *Que Dieu te bénisse, mon amour pour ce que tu m'as donnée!* [8, с. 159].

За наявності в композиційній будові Present du Subjonctif тільки декадентного компонента ω дієслово набуває значення завершеності дії, що передається складними формами субжонктива: *Il a suffi que je te raconte cette affaire et déjà me voilà plus tranquille...* [11, с. 114].

Вказівка на результативність дії формується взаємодією дієслова доконаного виду й оточення у висловлюванні: *Est-il admissible que ma mère, après qu'elle a vécu prenne du plaisir à de pareilles fadaïses ?* [12, с. 109]. У прикладі *Je continue à dire «chez nous», bien la maison ne nous appartient plus* [4, с. 5] на завершеність дії указує зворот *ne... que*.

Серед мовних засобів, які входять до групи дієслова, особливу роль відіграють суміжні дієслівні форми. Трапляються випадки паралельного використання Present de l'Indicatif, також представленого декадентним компонентом: *Et il faut que se soit une étrangère qui se charge de ranimer en moi le souvenir de l'honme dont je porte le nom* [12, с. 31].

При нульових α і ω дія відбувається в межах процесу мовлення, тобто в момент мовлення висловлюється побажання дії, волевиявлення, направлене на спонукання до дії співрозмовника. Спонукальна модальність характерна для більшої частини Present de l'Indicatif, при цьому мовець припускає реальність виконання дії, однак коли це виявляється проблематичним, використовуються форми Subjonctif. До групи особливих

психосистематичних дієслів Г. Гійом відносить *avoir* і *être* [7, с. 47], які можуть виражати лише побажання: *Sois sage, dit-il* [10, с. 54].

Протиріччя між необхідністю і неможливістю наказу вирішується іноді заперечною формою, яка, на думку О. Есперсена, може означати або заборону, або ввічливе прохання, або пораду [2, с. 380]. За допомогою дієслів, які не допускають прямого наказу, можна утворити пом'якшену пораду: *N' aie pas peur, dit-elle, ce n'est rien* [8, с. 128].

Прохання виконати дію до певного моменту в майбутньому супроводжується звичайно обставиною часу й підкріплюється ситуацією: *Eh bien, soyez ici après le déjeuner, vers trois heures si cela vous est possible* [5, с. 158].

Дієсловом потенційної дії є *savoir*, який в умовах імперативної комунікації набуває залежно від контексту відтінку вказівки: *Eh bien, sachez qu'en tout cas, ils (les crimes) intéressent le public!* [5, с. 17] або поради: *Sachez apprécier cette chance* [12, с. 138].

Отже, рухливість системної позиції дозволяє формі Present du Subjonctif проявляти різні відтінки значення від найбільш загального уявлення про дію до більш конкретного. Співвідношення часток α і ω , їх межі в композиційному складі цієї форми передаються не так чітко. Залежно від наявності тієї чи тієї частки презенса суб'єктивна має різноманітні мовленнєві реалізації. Коли обидва компоненти єдині, дія передається як реально можлива, якщо має місце тільки інцидентія, спостерігаються модальні відтінки бажаності дії або спонукування до неї. Останнє характерне для тих випадків, коли α і ω дорівнюють нулю.

Список використаних джерел

1. Гийом Г. Принципы теоретической лингвистики / Пер. с франц. М.: Прогресс, 1992. 224 с.
2. Есперсен О. Философия грамматики / Пер. с англ. М.: Иностранная литература, 1992. 404 с.

3. Степанова Н. П. Систематика презенса в современном французском языке: дис. ... канд. филол. наук. Иркутск, 1996. 145 с.
4. Alain-Fournier. Le Grand Meaulnes. P.: Librairie Générale Française, 1983. 306 p.
5. Blond G. L'ange de la rivière morte. P.: Christian Bourgois, 1971. 318 p.
6. Cesbron G. Une abeille contre la vitre. P.: Robert Laffont, 2004. 314 p.
7. Guillaume G. Temps et Verbe. Théorie des aspects, des modes et des temps. Paris, 1997. 134 p.
8. Maurois A. Les roses de septembre. P.: J'ai lu, 2013. 245 p.
9. Sabatier R. Les noisettes sauvages. P.: Albin Michel, 1984. 285 p.
10. Troyat H. Amélie. P.: Plon, 1996. 500 p.
11. Troyat H. Grandeur nature. P.: Plon, 2015. 255 p.
12. Troyat H. La tête sur les épaules. P.: Plon, 1987. 243 p.